

Nr 113.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1943 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till främjande av sommarvistelse på landet för barn från städer och andra tätbebyggda samhällen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkten 87) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Åtgärder till främjande av sommarvistelse på landet för barn från städer och andra tätbebyggda samhällen för budgetåret 1943/44 beräkna ett förslagsanslag av 1,000,000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 123, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 5 mars 1943, föreslagit riksdagen att till ändamålet anvisa ett förslagsanslag med i propositionen nr 1 beräknat belopp.

I samband med Kungl. Maj:ts förslag har utskottet till behandling förehaft *dels* en inom andra kammaren av herr *K. E. Hansson* i Skediga väckt motion (II: 162), vari hemställts, att riksdagen i samband med beviljandet av anslag till ifrågavarande ändamål måtte besluta, att bidrag skall utgå till sommarresor även för landsbygdens barn och att i anledning därav det i statsverkspropositionen angivna förslagsanslaget å 1,000,000 kronor höjes till 1,500,000 kronor;

dels ock en inom samma kammare av herr *G. Skoglund* i Umeå *m. fl.* väckt motion (II: 313), vari föreslagits, att den för ifrågavarande verksamhet föreslagna centralmyndigheten — socialstyrelsen — bör för barn från Västerbottens och Norrbottens län kunna medgiva dispens för fria resor utöver den i propositionen nr 123 angivna maximigränsen.

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Under senare år ha statsmakterna på olika sätt medverkat till att ett ökat antal barn kunnat beredas möjlighet till lantvistelse sommartid. Ur allmänna arvsfonden ha sålunda bidrag lämnats till byggandet av sommarkolonier. Under ett antal år erhöilo folkskolebarn från obemedlade och mindre bemedlade hem i städer, köpingar och municipalsamhällen nedsättning av biljettpriserna på statens järnvägar vid ferie- och studieresor. Från och med budgetåret 1940/41 har emellertid detta anslag indragits. Sommaren

1940 organiserade statens utrymningskommission en omfattande sommarutflyttning av barn från städer och industrisamhällen. Efter förslag av 1941 års befolkningsutredning, som fann det särdeles angeläget att under nuvarande kristid med dess försämrade kost och sänkta hygieniska standard barnen i så stor utsträckning som möjligt kunde komma ut på landet under sommaren, anvisades 1942 ett förslagsanslag av 500,000 kronor till bestridande av resekostnaderna för sommarkolonierna och vid lantvistelse för vissa barn från städer och samhällen med mer än 8,000 invånare. Resultaten och erfarenheterna av dessa statsmakternas åtgöranden, speciellt åtgärden under sommaren 1942, redovisas i en av befolkningsutredningen utarbetad promemoria, vilken som bilaga fogats till statsrådsprotokollet.

I berörda promemoria har 1941 års befolkningsutredning under beaktande av de erfarenheter, som utvunnits 1942, framlagt förslag till fortsatta statliga åtgärder för främjande av barns sommarvistelse på landet, vilka åtgärder avse att främja dels kolonirörelsen, dels ock de enskilda resorna jämte feriebarnsverksamheten.

Koloniverksamheten skall enligt förslaget stödjas liksom under 1942 genom statsbidrag till bestridande av dess resekostnader och dessutom — i vissa fall — genom särskilt statsbidrag till övriga driftkostnader. Vidare skall enskilda sommarresor för barn till och från lantvistelse i enskilt hem under vissa villkor helt bekostas av statsmedel. Mödrar, som på dylik resa medfölja barn som under det år resan sker fyller tio år eller är yngre, skola också äga erhålla fri resa. I allmänhet skall endast en sådan mödraresa per familj bekostas; är modern förhindrad att stanna minst 4 veckor på barnets sommarvistelseort, skall hon kunna erhålla fria tur- och returbiljetter både vid barnets utresa och dess hemresa. Om modern är förhindrad medfölja barnet och detta icke heller lämpligen kan följa med på gruppresa, skall annan vårdare än modern kunna medfölja under samma villkor.

Utredningen föreslår vidare, att verksamheten i dess helhet underställes socialstyrelsen. Socialstyrelsen fungerar enligt förslaget som tillsynsmyndighet över koloniverksamheten, utfärdar erforderliga anvisningar rörande koloniväsendet och kontrollerar, att dessa följas. I medicinska frågor av principiell betydelse förutsättes socialstyrelsen samråda med medicinalstyrelsen, och för den lokala tillsynen har den att anknyta till tjänsteläkare och barnavårdsnämnd. Socialstyrelsen svarar för att statsbidrag endast beviljas till kolonier, som fylla de krav i olika avseenden, som den finner anledning att uppställa. Fördelningen av det särskilda driftbidraget verkställs ävenledes av socialstyrelsen. Den skall vidare aktivt verka för att koloniverksamheten utbygges i orter, där det enskilda initiativet icke är tillräckligt kraftigt.

Sommarreseverksamheten ledes också centralt av socialstyrelsen, som utfärdar tillämpningsföreskrifter. Utredningen förutsätter dock, att det kan uppdragas åt utrymningskommissionen att i organisatoriskt avseende medverka vid denna verksamhet.

Den lokala ledningen och kontrollen av reseverksamheten uppdragas åt

barnavårdsnämnderna under biträde av skolmyndigheterna för utlämning av biljettrekvisitioner.

Befolkningsutredningen anser, att i vissa fall vederbörande myndigheter skola kunna vid tillämpningen modifiera de för verksamheten angivna huvudreglerna. I synnerhet gäller detta vid den enskilda reseverksamheten. För dessa möjligheter till modifikationer, som dock i allmänhet innebära en åtstramning i förhållande till den praxis, som förekom vid 1942 års verksamhet, liksom för kontrollåtgärder, som kunna anses nödvändiga, och motiveringarna för de olika reglerna är närmare redogjort i promemorian.

Yttranden över befolkningsutredningens promemoria ha avgivits av statskontoret, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, skolöverstyrelsen, järnvägsstyrelsen, statens utrymningskommission, statens trafikkommission, överståthållarämbetet, länsstyrelsernas i Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Jämtlands, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund och svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet (propositionen sid. 5—14).

Departementschefen har för egen del anfört följande.

De åtgärder för främjande av barns sommarvistelse på landet, som föreslås i 1941 års befolkningsutrednings promemoria, äro visserligen aktualiserade av krisförhållandena, men jag finner det angeläget att, liksom befolkningsutredningen, rikta uppmärksamhet på att denna verksamhet har perspektiv, som gå vida utöver den föreliggande krissituationen. Att det är en angelägenhet av vikt att sörja för att barnen från städer och samhällen under sommaren komma ut på landet, torde vara allmänt erkänt. Insikten härom har under tidigare år bland annat tagit sig uttryck i initiativ från den enskilda välgörenheten och från kommunerna och i stödjande åtgärder från statsmakternas sida, då det gällt att bereda sommarvistelse åt barn, vilkas föräldrar ej haft möjlighet att bekosta sådan vistelse. Det mål, som bör uppställas, har av befolkningsutredningen formulerats sålunda: praktiskt taget alla barn i de större städerna i förskole- och folkskoleåldern böra erhålla tillfälle till en icke alltför kort vistelse på landet varje sommar. Befolkningsutredningen har vidare understrukit, att det är angeläget, att klena och eljest ogynnsamt ställda barn på landsbygden och i de mindre städerna och orterna beredas tillfälle till stärkande sommarvistelse med god omvårdnad i olika hänseenden.

För lösningen av denna fråga i hela dess vidd komma med säkerhet kollektiva former för sommarvistelse — vid sidan av den enskilt ordnade — av praktiska och organisatoriska skäl att få en framträdande plats. Även om det är tänkbart, att i och för ett rationellt ordnande av den s. k. folksemesteren nya organisatoriska former för sommarvistelse i framtiden kunna framkomma, t. ex. i form av särskilda större semesteranläggningar, och härigenom en ökad möjlighet beredes föräldrar och barn att vara tillsammans under de äldres semester, torde dock alltjämt behövas av särskilda åtgärder för barnens längre lantvistelse komma att kvarstå.

En utbyggd koloniverksamhet torde vara en väsentlig förutsättning för möjligheten att kunna lösa ifrågakvarande problem. Karakteristisk för denna verksamhets nuvarande utveckling är att den nått mycket olika omfattning på olika orter. Som föregångare stå i allmänhet större städer, där tack vare enskild välgörenhet, stort intresse från allmänhetens sida och goda kommunala resurser föredömliga resultat uppnåtts, även om också där lantvistelsen är ett olöst problem för stora

skaror barn. I fattigare kommuner och landsändar är sommarkoloniväsendet i regel svagt utvecklat. På flera håll torde förutsättningar saknas för en rationell lösning enbart med anlåtande av lokala hjälpkällor. En uppgift som förestår, är att på dessa orter bringa sommarvistelseverksamheten upp till den nivå, som nåtts i de i detta avseende bäst ställda orterna. Härfor torde emellertid komma att krävas statliga åtgärder av en omfattning, som för närvarande icke kunna genomföras. En samordning och översyn av de lokala initiativen genom en central statlig ledning torde också bli en nödvändighet. En effektiv utbyggnad av koloniverksamheten efter dessa linjer måste emellertid tills vidare anstå på grund av det statsfinansiella läget.

Aven om ett definitivt utformande av denna verksamhet icke låter sig göra för närvarande, finner jag dock, att de risker, som krisförhållandena medfört för barnens hälsa, likväl göra det angeläget att under budgetåret 1943/44 vidtaga åtgärder, som i görligaste mån främja tillgodoseendet av barnens behov av sommarvistelse. Befolkningsutredningen föreslår i detta hänseende, anknyttande till de åtgärder som vidtogos under sommaren 1942, att dels under vissa villkor barn från större städer och tätbebyggda samhällen erhålla fria resor till självordnad sommarvistelse i enskilda hem, dels att koloniverksamheten understödes genom fria resor och genom särskilt bidrag till driftkostnaderna i övrigt, maximerat till 1 krona per dag och barn, att utgå till behövande kolonier ur ett anvisat anslag på 100,000 kronor. Jag kan i stort sett ansluta mig till utredningens förslag.

Vad först beträffar stödet till *koloniverksamheten* innebär det särskilda anslaget för bidrag till driftkostnaderna en utvidgning i förhållande till föregående sommars åtgärder. Jag finner det emellertid vara av stor vikt, att härigenom möjlighet beredes att stimulera och stödja koloniverksamheten i orter och kommuner med svag ekonomi, där utan ekonomiskt bistånd sådan verksamhet icke skulle kunna komma till stånd men där det kan vara särskilt av behovet påkallat att barnen erhålla tillfälle till växling av miljö. Utredningen har övervägt möjligheten att utforma en automatiskt verkande statsbidragsregel, varigenom koloniverksamheten i de delar av landet, som på grund av sin fattigdom eller barnrikedom i första hand vore i behov av stöd, skulle kunna stödjas. På grund av svårigheten att med den begränsade överblick av hithörande problem, som ännu står till buds, utforma en dylik regel har emellertid utredningen avstått därifrån och i stället tills vidare förordat fri behovsprövning. Jag ansluter mig till denna ståndpunkt. Såsom grund för fördelningen av bidraget bör härvid läggas vederbörande kommuns ekonomi och struktur samt en därur härledd uppskattning av behovet av koloniverksamhet. Vidare böra för erhållande av bidrag ifrågakomma kolonier, som mottaga barn av viss särskilt behövande kategori från ett större område, exempelvis ett län eller större del av ett län. Det föreslagna statsstödet skall utnyttjas för att få till stånd en utvidgning av verksamheten. Det har anförts, att det föreslagna beloppet är för lågt för ett verksamt tillgodoseende av det behov av stöd, som föreligger. Även om denna synpunkt icke saknar grund, anser jag mig för närvarande icke kunna tillstyrka ett högre anslag, då användningen av denna stödform under budgetåret 1943/44 närmast får karaktären av en försöksverksamhet. Det förutsättes, att den anslagsbeviljande myndigheten noga beaktar angelägenhets- och behovsgraden vid prövningen av inkomna ansökningar om driftbidrag; det torde vara möjligt, att härvid vinna en erfarenhet, ur vilken för framtiden normgivande bidragsregler kunna utformas. Med hänsyn till vad jag här anført, bör det föreslagna beloppet icke överskridas och lämpligen maximeras till 100,000 kronor.

Det särskilda driftanslaget är så starkt begränsat, att för bidrag från detsamma endast böra ifrågakomma sommarkolonier. Det skulle dessutom

vara förenat med svårigheter att vid behovsprövningen taga särskild hänsyn till vinter- och vårkolonier. Däremot synes det lämpligt, att s. k. dagskolonier kunna erhålla driftbidrag, om den bidragsbeviljande myndigheten finner, att denna utväg representerar den mest effektiva lösningen av sommarvistelseproblemet. Emellertid finner jag det motiverat, att vinter- och vårkolonier understödjas genom fria resor, varför jag tillstyrker, att anslaget till fria resor för sommarkolonier jämväl må gälla dylika kolonier.

På av utrymningskommissionen anförda grunder anser jag det lämpligt, att ersättning ur ifrågakarande anslag må utgå till kommissionen för material, som förbrukats på kolonier, vilka utrustats ur kommissionens förråd.

Beträffande villkoren för *fria resor* till självordnad sommarvistelse och till s. k. feriebarns sommarvistelse tillstyrker jag i enlighet med befolkningsutredningens promemoria att enskilda sommarresor för barn till och från lantvistelse i enskilt hem under vissa villkor helt bekostas av statsmedel. Detta gäller resor 3:dje klass järnväg, båt eller buss, där biljettpriset är minst 3 kronor och då resorna avse sommarvistelse på minst 4 veckor. Rätt till dylik resa bör tillkomma barn, som under det år resan företages fyller 14 år eller som är yngre, hemmahörande i stad, köping eller municipalsamhälle med minst 8,000 invånare och tilldelat rabattkort för livsmedel.

Principen att rätt till fria resor begränsas till barn i städer och andra tätbebyggda orter med minst 8,000 invånare har varit föremål för åtskilliga erinringar. Med hänsyn till det finansiella läget kan jag icke tillstyrka en sänkning av denna generella gräns, men möjlighet bör föreligga för centralmyndigheten att bevilja dispens för vissa orter enligt i huvudsak samma praxis, som följdes under sommaren 1942.

Jag ansluter mig i princip till utredningens förslag att resornas längd begränsas. I enlighet med befolkningsutredningen föreslår jag som maximigräns för Norrbottens och Västerbottens län 100 mil, för Jämtlands och Västernorrlands län 80 mil medan jag för landet i övrigt förordar 50 mil i stället för av utredningen föreslagna 60 mil. Med den starka och vidsträckta omflyttning, som ägt rum i vårt land, anser jag icke en snävare begränsning tillräddig om syftet med resorna skall nås, nämligen att barnen skola erhålla möjlighet av fri resa till familjens anhöriga och bekanta. För barn från Norrbotten bör dock centralmyndigheten kunna medgiva dispens för fria resor utöver den angivna maximigränsen.

Befolkningsutredningen har föreslagit, att även vårdare, vilken medföljer barn, som det år resan företages fyller 10 år eller som är yngre, må erhålla fri resa, dock att härvid i första hand skall ifrågakomma barnets moder. Det har anförts, att barn ned till 8 års ålder bör kunna resa på egen hand. Den omständigheten att i första hand mödrarna skola ha rätt att följa barnen som vårdare, finner jag tala emot en sänkning av åldern under den av utredningen föreslagna. Det måste anses vara av värde för såväl moder som barn att ha möjlighet att följas åt på resorna från och till sommarvistelsen. En sänkning av åldern med två år, skulle säkerligen också medföra en stark ökning av antalet fall, då föräldrarna icke våga låta barnet resa. Resvanan är icke stor i de befolkningsskikt, där barnen komma i åtnjutande av fri resa. Jag förutsätter att de lokala myndigheterna, då modern är förhindrad att resa, noga pröva möjligheten att organisera gruppresor.

På av befolkningsutredningen anförda skäl förordar jag, att socialstyrelsen utses till tillsynsmyndighet för koloniverksamheten och centralmyndighet för reseverksamheten, varvid jag ansluter mig till de riktlinjer för socialstyrelsens verksamhet, vilka skisserats i befolkningsutredningens promemoria. I anslutning till vad som skedde vid ordnandet av barnens sommarvistelse år 1942

bör åt utrymningskommissionen uppdragas att lämna medverkan i organisatoriskt avseende.

Så länge de statliga åtgärderna för främjande av barns sommarvistelse icke ha större räckvidd än den, som föreslås för budgetåret 1943/44, finner jag, att det organisatoriska och kontormässiga arbetet utan olägenhet skall kunna handhas av utrymningskommissionens personal. Organisationen av reseverksamheten torde kunna uppläggas i stort sett efter samma linjer som under sommaren 1942. De ytterligare arbetsuppgifter, som komma att åvila socialstyrelsen i egenskap av tillsynsmyndighet för kolonirörelsen och därmed anslagsbeviljande myndighet, böra om möjligt fullgöras utan förstärkning av dess personal.

Då befolkningsutredningen utarbetade sin promemoria, kunde ännu icke kostnaderna för reseverksamheten under sommaren 1942 i sin helhet angivas. Av utrymningskommissionen har jag sedermera under hand erfarit, att de sammanlagda kostnaderna för reseverksamheten uppgingo till cirka 748,000 kronor, varav 560,000 kronor kommo på de enskilda resorna, 184,800 kronor på koloniernas resor samt 3,200 kronor på trycksaker, transport av material m. m. Av kostnaderna för de enskilda resorna kommo 538,000 kronor på järnvägsresor, 12,000 kronor på bussresor och 10,000 kronor på båtresor. Vid koloniresorna blevo resekostnaderna per person i genomsnitt cirka 6 kronor 50 öre och per barn cirka 7 kronor 10 öre, vid de enskilda resorna blevo motsvarande genomsnittskostnader cirka 12 kronor och 19 kronor.

Vad beträffar omfattningen av reseverksamheten räknar jag liksom befolkningsutredningen med att den säkerligen kommer att bli vidgad i förhållande till fjolårets. En sannolik ökning av koloniverksamheten kommer att medföra ytterligare behov av resebidrag för kolonierna, och därjämte komma anspråk på fria resor att framställas från familjer, som i fjol sommar icke hade kännedom om denna förmån. Tendensen till vidgning motverkas dock därav, att antalet barn, som kommer i åtnjutande av fria resor, minskats genom de begränsningar i rätten till livsmedelsrabatter, som sedan förra sommaren vidtagits. Begränsningen av resornas längd är även en kostnadsbegränsande faktor. Utredningen har för budgetåret 1943/44 beräknat statens kostnader för fria resor till sommarkolonier till 200,000 kronor och för fria resor till sommarvistelse i enskilda hem till 800,000 kronor. Dessutom upptager utredningens förslag som förut nämnts ett anslag av 100,000 kronor till sommarkoloniernas driftkostnader i övrigt. Med hänsyn till de kostnadsbegränsande faktorerna, som anförts beträffande de fria resorna, anser jag, att anslaget till fria resor bör beräknas till 700,000 kronor. I anslutning till denna beräkning torde för nästa budgetår böra under femte huvudtiteln, rubriken åtgärder till främjande av sommarvistelse på landet för barn från städer och andra tätbebyggda samhällen, anvisas ett förslagsanslag av 1,000,000 kronor, varav högst 100,000 kronor för bidrag till driftkostnader vid sommarkolonier.

I förevarande proposition har jämväl upptagits till behandling uppkommen fråga om indrivning av fordringar från skolbarnsutflyttningen sommaren 1940.

Vid den sommaren 1940 av utrymningskommissionen anordnade utflyttningen av vissa barn till landet skulle föräldrarna principiellt vara skyldiga att utgiva ersättning för barnens vistelse å av kommissionen upprättad internatförläggning med 70 öre per dag och barn. Vissa undantag gjordes dock härifrån. Sålunda skulle ersättningsskyldighet icke föreligga, om försörjaren vid anmälningstillfället var inkallad till militärtjänst eller tidigare under 1940

under längre tid varit inkallad till sådan tjänstgöring. Ej heller skulle ersättning utgå om föräldrarnas för föregående år beskattningsbara inkomst uppginge till högst 700 kronor. Härjämte borde undantag från avgiftsskyldigheten kunna medgivas om familjens ekonomiska ställning avsevärt försämrats, sedan det beskattningsbara beloppet fastställts.

Av till förläggningarna utflyttade 18,301 barn ha 2,574 befunnits vara ersättningskyldiga med ett belopp av 87,690 kronor 80 öre. Sedan de lokala utrymningsmyndigheterna så långt de kunnat uppburit ersättningsbeloppen och där efter kommissionen hänvänt sig till de ersättningsskyldiga återstod i augusti 1942 av detta belopp ännu obetalt 14,834 kronor 60 öre. I skrivelse den 6 augusti 1942 har *kommissionen* hemställt om bemyndigande att underlåta att vidtaga ytterligare åtgärder för indrivning av nämnda 14,834 kronor 60 öre. Kommissionen är av den uppfattningen, att rättsligt förfarande icke lämpligen bör tillgripas för beloppens inkassering, dels därför att kostnaderna för ett dylikt förfarande skulle bliva avsevärda, dels därför att det synes kommissionen olämpligt att med hänsyn till det syfte, som låg till grund för verksamheten, gå alltför hårt fram gentemot de ersättningsskyldiga.

Statskontoret, som avgivit utlåtande i ärendet, avstyrker denna hemställan och finner, att utrymningskommissionen i stället bör anbefallas att omedelbart vidtaga nödiga åtgärder för att få till stånd en inbetalning av resterande ersättningar.

Departementschefen har i denna del anfört följande.

Enligt vad jag inhämtat ha, sedan kommissionen ingivit sin framställning, intill den 5 februari 1943 ytterligare omkring 300 kronor influtit av de från skolbarnsutflyttningen sommaren 1940 utestående fordringarna. Jag har låtit undersöka den ekonomiska ställningen hos de föräldrar, som alltjämt underlåtit att betala. Därvid har framkommit att vissa av dem borde kunna fullgöra sin betalningsskyldighet. Gentemot dessa torde indrivningsåtgärder böra vidtagas. För flertalet gäller emellertid att möjligheterna att indriva beloppen te sig ganska ringa. Beträffande dessa fall är jag särskilt med hänsyn till den speciella karaktär, som 1940 års utflyttning hade, beredd att, om riksdagen icke däremot framställer någon erinran, förorda utrymningskommissionens hemställan.

Fjolårets bidragsverksamhet för att bereda vissa kategorier av barn tillfälle till en stärkande sommarvistelse på landet anser även utskottet böra fortsätta under instundande sommar. Att så sker är av särskild betydelse under nuvarande förhållanden, men utskottet vill understryka vad departementschefen anfört om att denna verksamhet har perspektiv, som gå vida utöver den föreliggande krissituationen. Det är sålunda utskottets förhoppning, att åtgärder framdeles skola kunna vidtagas, som öppna möjligheter för alla behövande stadsbarn i förskole- och folkskoleåldern till en icke alltför kort vistelse på landet varje sommar. Utskottet vill emellertid framhålla angelägenheten av att klena och eljest ogynnsamt ställda barn även på landsbygden och i de mindre orterna beredes tillfälle till stärkande sommarvistelse med god omvårdnad i olika hünseenden. Särskilt framträdande torde behovet av en

Utskottet.

dylik sommarvistelse vara inom Norrlandslänen. I den mån förhållandena medgiva en utvidgning av statens ifrågavarande bidragsverksamhet bör denna alltså komma även landsbygdens barn till godo.

Den föreslagna utvidgningen i förhållande till föregående sommars åtgärder, i form av bidrag till driftkostnaderna vid behövande sommarkolonier, innebär enligt utskottets mening ett steg i rätt riktning. Departementschefen har ansett, att en utbyggd koloniverksamhet utgör en väsentlig förutsättning för att man skall kunna i önskvärd grad bereda barn tillfälle till sommarvistelse men att en effektiv utbyggnad av koloniverksamheten måste anstå på grund av det statsfinansiella läget. Den föreslagna stödformen skulle under nästa budgetår närmast få karaktären av en försöksverksamhet och kostnaderna begränsas till ett belopp av högst 100,000 kronor. Vad departementschefen anfört i denna fråga har icke givit utskottet anledning till erinran.

Huvudsakligen skall statens stöd enligt det föreliggande förslaget alljämt lämnas i form av fria resor till självordnad sommarvistelse och till s. k. feriebarns sommarvistelse. Under fjolåret var rätten till fria resor med viss möjlighet till dispens begränsad till barn i städer och andra tätbebyggda orter med minst 8,000 invånare. Med hänsyn till det finansiella läget har departementschefen icke ansett sig kunna tillstyrka en sänkning av denna generella gräns. Då emellertid möjlighet bör föreligga för centralmyndigheten att bevilja dispens för vissa orter enligt i huvudsak samma praxis som följdes under förra sommaren har utskottet funnit sig böra godtaga förslaget i denna del.

Resornas längd skulle i år begränsas, för Norrbottens och Västerbottens län till 100 mil, för Jämtlands och Västernorrlands län till 80 mil och för landet i övrigt till 50 mil. För barn från Norrbotten skulle dock centralmyndigheten enligt Kungl. Maj:ts förslag kunna medgiva dispens för fria resor utöver den angivna maximigränsen. I detta avseende föranleder Kungl. Maj:ts förslag icke annan erinran från utskottets sida än att utskottet — med tillstyrkande av det i motionen II: 313 framlagda förslaget — anser att centralmyndighetens dispensrätt bör utsträckas även till barn från Västerbottens län.

I fråga om rätt till fria resor för vårdare av barn upp till 10 års ålder vill utskottet med anledning av erfarenheterna från fjolåret framhålla, att en viss försiktighet vid beviljande av denna förmån är av nöden till undvikande av att den obehörigt utnyttjas. Möjligheten att ordna grupperesor för barnen bör tagas under noggrann omprövning. I de fall, då sådana icke lämpligen kunna anordnas, anser utskottet i likhet med departementschefen, att i första hand mödrarna skola ha rätt till friresor såsom vårdare.

Vad departementschefen i övrigt anfört i fråga om åtgärder till främjande av barns sommarvistelse på landet och indrivning av fordringar från skolbarnsutflyttningen sommaren 1940 har icke givit utskottet anledning till erinran.

I motionen II: 162 har yrkats, att det av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsbeloppet skall höjas med 500,000 kronor, som uteslutande skola användas till skolresor för landsbygdens barn. Vidkommande vad i motionen till stöd för detta yrkande framhållits rörande behovet av rekreation för landsbygdens barn, hänvisar utskottet till det ovan anförda. Då emellertid den av motio-

nären föreslagna understödsverksamheten ligger utanför syftet med nu ifrågasatt anslag får utskottet avstyrka bifall till motionen.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 313 samt med avslag av motionen II: 162 till *Åtgärder till främjande av sommarvistelse på landet för barn från städer och andra tätbebyggda samhällen* för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1,000,000 kronor.

Stockholm den 14 maj 1943.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Pauli, Torsten Ström, Bäckström, Sven Larsson, Heiding, Karl Andersson, friherre De Geer, Björkman, Wiklund* och *Ekströmer*; samt

från andra kammaren: herrar *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Prästbol, *Hansson* i Rubbestad, *Andersson* i Södergård, *Mårtensson, Wallentheim, Staxäng, Viklund, Lindholm*, fru *Alvén*, herrar *Barnekow* och *Eriksson* i Frägsta.

Reservation

av herrar *Heiding, friherre De Geer, Ekströmer, Hansson* i Rubbestad, *Andersson* i Södergård, *Staxäng* och *Eriksson* i Frägsta, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Under nuvarande förhållanden finner sig utskottet böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag att bereda vissa kategorier av barn från städer och större samhällen tillfälle till sommarvistelse på landet. Utskottet kan emellertid icke undgå finna, att begränsningen av denna förmån till endast städer och andra tätbebyggda orter med minst 8,000 invånare kommer att ensidigt gynna dessa. Då därtill kommer, att dessa orter i allmänhet ha jämförelsevis god skattekraft, vill utskottet ifrågasätta om icke framdeles statsbidragen, därest sådana skola utgå, böra minskas genom lämpligt avvägd motprestation från de kommuner, till vilka barnen höra.

När det gäller åtgärder för bibehållande och stärkande av vårt folkmaterial och då speciellt barnen bör den statliga hjälpverksamheten emellertid icke endast avse sådana i de större städerna utan den bör inriktas på att även lämna hjälp i en eller annan form åt det uppväxande släktet i de mindre städerna och på landsbygden, ty även där finnes mångenstädes lika stort hjälp-

behov som i de större städerna. Befolkningsutredningen har också understrukit angelägenheten av att klena och eljest ogynnsamt ställda barn på landsbygden och i de mindre städerna beredes tillfälle till stärkande sommarvistelse med god omvårdnad i olika hänseenden. En utökad koloniverksamhet för sådana barn finner utskottet vara av stor betydelse.

I motionen II: 162 har yrkats, att det av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsbeloppet skall höjas med 500,000 kronor att användas för landsbygdens barn till resor och rekreation. Utskottet vill i sådan mån biträda motionen, att utskottet förordar att de medel, som äro avsedda såsom bidrag till driftkostnader för koloniverksamheten, endast böra komma kolonier för barn från mindre städer och landsbygden till godo. I likhet med departementschefen finner utskottet det vara av vikt att härigenom möjlighet beredes att stimulera och stödja koloniverksamheten i orter och kommuner med svag ekonomi, inom vilka sådan verksamhet icke skulle utan ekonomiskt bistånd kunna komma till stånd men inom vilka det kan vara särskilt av behovet påkallat att barnen erhålla tillfälle till växling av miljö.

Kungl. Maj:ts förslag till begränsning av resornas längd har icke givit utskottet anledning till annan erinran än att utskottet, med tillstyrkande av det i motionen II: 313 framlagda förslaget, anser att centralmyndighetens dispensrätt bör utsträckas även till Västerbottens län.

Beträffande förslaget om rätt till fria resor för vårdare av barn under 10 års ålder finner sig utskottet — med hänsyn till erfarenheterna från fjolåret — böra avstyrka detsamma med undantag för gruppresor, då den vårdare, som har hand om gruppen, bör komma i åtnjutande av fri resa. Utskottet förordar att den besparing, som härigenom åstadkommes i resekostnaderna, i stället må kunna tagas i anspråk för den koloniverksamhet för landsbygdens barn, som utskottet i det föregående förordat.

Vad departementschefen i övrigt anfört i fråga om åtgärder till främjande av barns sommarvistelse på landet och indrivning av fordringar från skolbarnsutflyttningen sommaren 1940 har icke givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 162 samt med bifall till motionen II: 313 må till *Åtgärder till främjande av sommarvistelse på landet för barn* för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1,000,000 kronor.»